

De 'autobiografie' van Gerrit Krol (1934)

Het Hoogste woord

Deze tweewekelijkse serie geeft een overzicht van de belangrijkste schrijvers en dichters van deze eeuw uit Groningen en Drenthe. Dit is het twaalfde deel, gewijd aan Gerrit Krol.

Gerrit Krol is samen met Ab Visser en Jean-Paul Franssens een schrijver die veel pagina's heeft gewijd aan Groningen. Het is opvallend dat het autobiografische gehalte in zijn 'Groninger' boeken hoog is. Het overige gedeelte van zijn oeuvre staat vooral in het teken van de spanningsboog tussen het fictionele en de werkelijkheid.

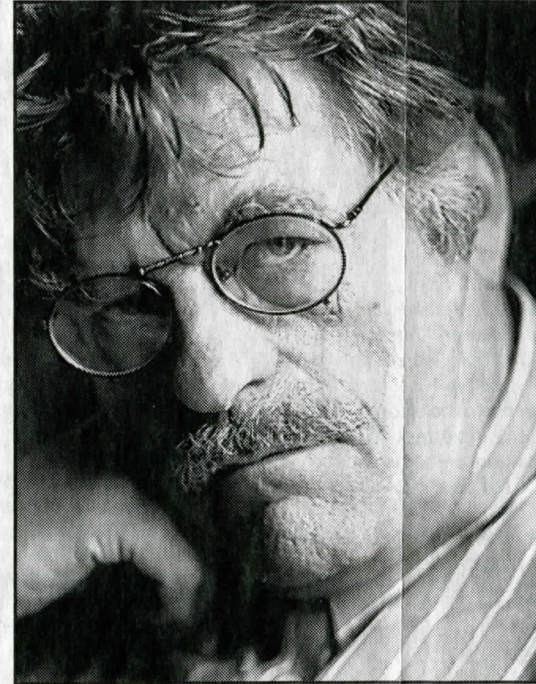
Gerrit Krol heeft een imposant oeuvre opgebouwd, en dat is misschien wel opvallend - hij schreef zijn boeken bijna altijd naast zijn andere werkzaamheden. Hij werd geboren op 1 augustus 1934 in Groningen, doorliep het gymnasium en studeerde vervolgens MO Wiskunde. Tijdens

zijn studie kwam hij in 1957 in dienst bij het Shell-laboratorium in Amsterdam. Van 1965 tot 1969 verbleef hij voor zijn werk in Venezuela. Weer terug in Nederland kreeg hij een baan bij de NAM in Assen en vestigde hij zich in Oudemolen.

Door **Jacob Moerman**

De periode in het buitenland beschreef hij in onder meer *De chauffeur verveelt zich* (1973) en *In dienst van de 'Koninklijke'* (1974), romans waarin fictie en autobiografie zijn verweven. In zijn *In dienst van de 'Koninklijke'* liet hij de eerste paragraaf voorafgaan met de volgende waarschuwing: 'Voor u begint te lezen doet u er goed aan, te bedenken dat dit boek geen roman is, ook al lijkt het erop. Het is in zoverre een autobiografie dat het over mezelf gaat; edoch, het is niet mijn leven dat ik erin beschrijf, maar mijn functie. Ik hoop daarmee de functie te hebben beschreven van een groot aantal andere mensen. Dat is de functie van dit boek.' Ook in veel andere romans maakte hij vaak een mengeling van fantasie en werkelijkheid, die soms werd versterkt door het gebruik van foto's. Daarnaast is zijn wiskundige achtergrond voortdurend aanwezig in zijn literaire werk. Krol debuteerde in 1962 met de novelle *De rokken van Joy Scheepmaker*, waarna bijna ieder jaar een boek van zijn hand verscheen. Een van zijn belangrijkste romans is *Het gemillimeterde hoofd* uit 1967, waarin sprake was van een voor Nederlandse begrippen totaal nieuwe vorm. Krol beschrijft een verhaal niet lineair, maar bouwt zijn vertelling op door middel van verschillende stukjes proza die op de een of andere manier in elkaar kunnen worden gepast.

Het literaire werk van Krol kent geen echte

dieptepunten. Aanraders zijn in ieder geval de romans *Een Fries huilt niet*, *Een ongenode gast*, *De rokken van Joy Scheepmaker* en natuurlijk *Het gemillimeterde hoofd*. Behalve romans en verhalen publiceerde hij de gedichtenbundel *Polaroid* en essays over uiteenlopende onderwerpen, die in diverse bundels werden samengebracht.

Omstreden is zijn essay *Voor wie kwaad wil uit 1990*, waarin Krol duidelijk maakt niet afwijzend te staan tegenover de doodstraf.

Daarnaast is in zijn werk een grote rol wegge-

legd voor Groningen, de stad waar hij is opgegroeid. Een van zijn mooiste verhalen is *De stad van de levende stad* (in 1966 afzonderlijk verschenen en tien jaar daarna opgenomen in de verzamelbundel *Halte opgeheven*), waar belevenissen van een 'idiot' worden beschreven. Zijn belangrijkste bezigheid bestaat uit het bekijken van de mensen, en dan vooral de mensen. Het decor in dit verhaal wordt onmiskenbaar gevormd door Groningen. Ook speelt deze stad een belangrijke rol in *Een ongenode gast*, een roman die Krol in 1988 publiceerde ter gelegenheid van het 375-jarig bestaan van de Rijksuniversiteit Groningen. Prachtig is een passage waarin een oude foto van de Korreweg wordt besproken, maar hierin schuilt tevens het geheim van *Bij Gerrit Krol* kan maar al te vaak niet te naakt worden gemaakt, omdat het hem duidelijk om iets anders gaat.

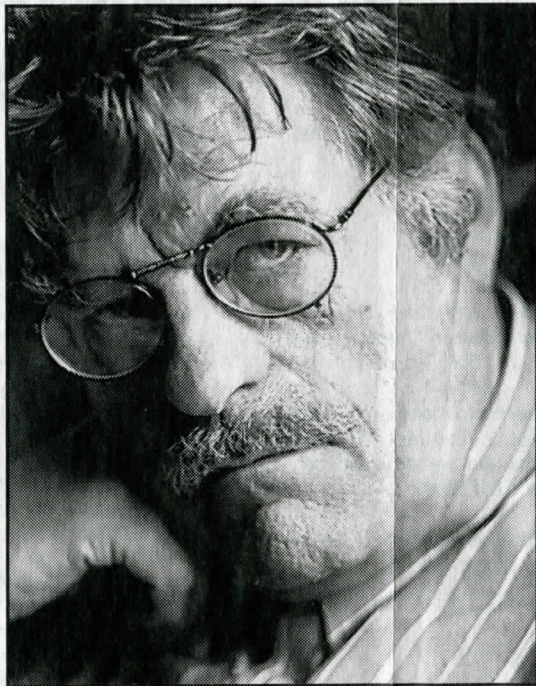
In zijn studie over Krols roman *De chauffeur verveelt zich* (die in 1989 verscheen onder de titel *Een dartele geest*) verwoordt Ad Zuidema de omgang van Krol met het autobiografische op de volgende manier: 'De thematische beperking van de autobiografie hoopt Krol te overwinnen door de tegenstelling tussen het unieke en het universele op te heffen: zowel schrijver als lezer moeten zich beschreven weten. De beperkende pragmatische werking is niet dat de lezer de band moet leggen tussen de schrijver en het verhaal, maar eerder tussen het personaal en het algemeen, zichzelf.' Met andere woorden: Krol wil niet alleen zijn eigen leven op de voorgrond plaatsen, maar ook dat van de mens in het algemeen. En dát is misschien wel de belangrijkste oorzaak van de spanning tussen het fictionele en het autobiografische in zijn werk.

Maar toch, hoezeer Krol zich in veel van

van Gerrit Krol (1934)

enst bij het
van 1965 tot
Venezuela.
een baan bij
in Oudemo-

eeft hij in on-
(1973) en In
(1974), romans
erweven. In
et hij de eer-
gende waar-
et u er goed
oman is, ook
autobiogra-
a, het is niet
r mijn func-
hebben be-
ere mensen.
veel andere
ing van fan-
rd versterkt
naast is zijn
nd aanwezig
rde in 1962
heepmaker,
an zijn hand
te romans is
1967, waarin
ge begrippen
een verhaal
ing op door
za die op de
nen worden
geen echte

dieptepunten. Aanraders zijn in ieder geval de romans Een Fries huilt niet, Een ongenode gast, De rokken van Joy Scheepmaker en natuurlijk Het gemillimeterde hoofd. Behalve romans en verhalen publiceerde hij de gedichtenbundel Polaroid en essays over uiteenlopende onderwerpen, die in diverse bundels werden samengebracht.

Omstreden is zijn essay Voor wie kwaad wil uit 1990, waarin Krol duidelijk maakt niet afwijzend te staan tegenover de doodstraf.

Daarnaast is in zijn werk een grote rol wegge-

legd voor Groningen, de stad waar hij is opgevoerd. Een van zijn mooiste verhalen is De zoon van de levende stad (in 1966 afzonderlijk verschenen en tien jaar daarna opgenomen in de verzamelbundel Halte opgeheven), waarin de belevenissen van een 'idiot' worden beschreven. Zijn belangrijkste bezigheid bestaat uit het bekijken van de mensen, en dan vooral de meisjes. Het decor in dit verhaal wordt onmiskenbaar gevormd door Groningen. Ook speelt deze stad een belangrijke rol in Een ongenode gast, een novelle die Krol in 1988 publiceerde ter gelegenheid van het 375-jarig bestaan van de Rijksuniversiteit Groningen. Prachtig is een passage waarin een oude foto van de Korreweg wordt bezongen, maar hierin schuilt tevens het gevaar. Bij Gerrit Krol kan maar al te vaak niet te nadrukkelijk worden gewezen op het werkelijkheidsgehalte, omdat het hem duidelijk om iets anders gaat.

In zijn studie over Krols roman De chauffeur verveelt zich (die in 1989 verscheen onder de titel Een dartele geest) verwoordt Ad Zuiderent de omgang van Krol met het autobiografische op de volgende manier: 'De thematische beperkingen van de autobiografie hoopt Krol te overwinnen door de tegenstelling tussen het unieke en het universele op te heffen: zowel schrijver als lezer moeten zich beschreven weten. De beoogde pragmatische werking is niet dat de lezer verband moet leggen tussen de schrijver en het personage, maar eerder tussen het personage en zichzelf.' Met andere woorden: Krol wil niet zijn eigen leven op de voorgrond plaatsen, maar dat van de mens in het algemeen. En dát is misschien wel de belangrijkste oorzaak van de spanning tussen het fictionele en het autobiografische in zijn werk.

Maar toch, hoezeer Krol zich in veel van zijn

boeken ook van zijn fictionele kant heeft laten zien, wanneer hij over Groningen heeft geschreven staat het autobiografische zeer nadrukkelijk op de voorgrond. Het is alsof hij zijn Groninger wortels nooit echt van zich af heeft kunnen of willen schudden, zodat de passages in zijn werk over de noordelijke hoofdstad altijd een zeer particulier karakter hebben. De stukken in bijvoorbeeld Een ongenode gast waarin Groningen te herkennen valt, gáán dus over Groningen. En inderdaad: de stad uit de titel De zoon van de levende stad is Groningen.

Dat Krol het spel van de fictie nooit toe heeft kunnen passen op Groningen, moet hij zich hebben gerealiseerd toen hij begon te werken aan De oudste jongen, een bundel uit 1998 met korte verhalen over zijn jeugd. De achterflap van het boek (dat overigens vreemd genoeg als 'roman' wordt gepresenteerd) geeft maar al te duidelijk aan in welke stad de hoofdfiguur woont: 'Ieder kind maakt wel eens zo'n lijstje. Gerrit Krol moet het in zijn jeugd ook hebben gedaan: Korreweg, Groningen, Nederland, Europa, de wereld, het heelal. De geboortegrond als episch centrum van veiligheid en trots.' En de onmiskenbaar aanwezige wortels van Krol komen helemaal naar voren in De kleur van Groningen en andere verhalen, een bundel uit 1997. Ook hierin keert Krol weer terug naar zijn geboortestad en is hij autobiografischer dan ooit. En dat is opvallend, want het overige deel van zijn werk wordt vooral bepaald door het fictionele. Zou het misschien zo kunnen zijn dat deze Groninger schrijver nooit heeft willen liegen over zijn 'episch centrum van veiligheid en trots'?

◀ **Schrijver
Gerrit Krol: in
zijn werk is
een grote rol
weggelegd
voor Gronin-
gen.**

Foto: Harry Cock

Over twee weken: Jean-Paul Franssens

90 3-7-99